

6.4 'Blauw bloed'

"De KB is niet de bibliotheek van de koningin", lacht Léanne Selles, woordvoerder van de Koninklijke Bibliotheek (KB) in Den Haag. De KB heeft van oorsprong wel 'blauw bloed', maar haar collectie is beschikbaar voor iedereen. De bibliotheek wordt op haar website omschreven als het 'levend nationaal geheugen van geschreven, gedrukte en elektronische publicaties.' De geesteswetenschappen staan centraal, met bijzondere aandacht voor Nederlandse geschiedenis, taal en cultuur in brede internationale context. Hoewel Nederland zelf van relatief bescheiden proportie is, is het depot van haar geschiedenis, taal en cultuur dat allerminst. De drieënehalf miljoen titels worden opgeslagen in een enorme ondergrondse ruimte

die klimatologisch gereguleerd wordt. De luchtvochtigheid en temperatuur worden zo beheerst dat ons nationale geheugen ook in de toekomst beschikbaar blijft voor studie, onderzoek en cultuurbeleving

Vertaald in afstand is het depot van de KB zo'n tachtig kilometer lang, waarvan vijftig kilometer boeken, negenentwintig kilometer tijdschriften en één kilometer microfiche. "Elke week krijgen wij ongeveer twintig meter binnen", vertelt Leanne. "Over een jaar groeien we hier uit. Toen we in 1982 in dit gebouw kwamen, dacht men dat de bibliotheek genoeg ruimte zou hebben voor de volgende vijftig jaar. Het digitale tijdperk kwam eraan; het boek had zijn beste tijd gehad. Maar de publicatie van boeken blijkt alleen maar snel-

ler te gaan door de uitbreiding van media zoals het internet: de publicatiedrang wordt groter." De bibliotheek gaat nu over de tramrails naast het gebouw uitbouwen, om de komende vijftien jaar vooruit te kunnen. "We willen de boeken dichtbij hebben, niet in een bunker op de hei, zodat bezoekers met een busje naar de Veluwe moeten", grapt Leanne.

De Koninklijke Bibliotheek werd in 1798 opgericht. De basis van haar verzameling was de stadhoudelijke collectie van Willem V, die in 1795 voor de binnenvallende Franse troepen moest vluchten. De oude stadhoudelijke bibliotheek in het Mauritshuis werd omgevormd tot nationale bibliotheek. In 1806 kreeg de bibliotheek van koning Lodewijk Napoleon het predikaat 'koninklijk'.

Het depot van de KB is sinds haar ontstaan exponentieel gegroeid. In 1974 kreeg de KB een wettelijke taak als bewaarplaats van de Nederlandse publicaties. De uitgevers van alle boeken, kranten en tijdschriften werden verzocht om van elke uitgave een exemplaar aan de bibliotheek te schenken. Vanaf die tijd was er een grote en regelmatige groei. Léanne: "Tot 1997 hadden wij een papieren depot en bewaarden we digitale publicaties op cd-rom. Maar omdat media zoals de cd-rom al snel gedateerd zijn, begonnen we met IBM een pilotproject. We hebben sinds 2002 een digitaal depot, het zogenaamde e-Depot. In vier kasten staat nu dezelfde hoeveelheid opgeslagen als in het hele magazijn beneden. De KB is daarmee de eerste bibliotheek die zoveel

digitale informatie op kan slaan." Toch blijven de echte boeken hun luister behouden. "Wat je ziet is dat boeken veel nostalgie bij mensen op kunnen wekken. Wat mensen bij ons ook vaak het mooist vinden zijn die oude collecties, van middeleeuwse handschriften tot een collectie oude kinderboeken."

Behalve via uitgevers, vergaart de bibliotheek actief boeken op veilingen. De instelling krijgt verder bij de aanschaf van kostbaar cultureel erfgoed hulp van de vereniging 'Vrienden van de KB'. De KB ontvangt ook regelmatig collecties uit erfenissen of andere schenkingen. Leanne: "Ooit kregen wij een klein middeleeuws handschrift van een anonieme particulier dat wel vijf miljoen

euro waard was. Dat was het duurste particuliere geschenk dat ooit aan een overheidsinstelling was gegeven." Zulk soort topstukken zijn nu zeven dagen per week in de KB te bekijken, in de tentoonstelling De Verdieping van Nederland. Deze tentoonstelling, die de KB samen met het Nationaal Archief beheert, beslaat duizend jaar Nederlandse geschiedenis, taal en cultuur. Naast de vaste tentoonstelling worden regelmatig wisselexposities georganiseerd op basis van actuele thema's. De Verdieping van Nederland is gratis te bezichtigen, het is ook mogelijk dit bezoek te combineren met een rondleiding in de KB, waarbij tevens een kijkje wordt genomen in de magazijnen van de bibliotheek.

6.5 Het Nationaal Archief

Het Nationaal Archief is één grote schatkamer vol wetenswaardigheden over de geschiedenis van Nederland. De gezamenlijke tentoonstelling met de Koninklijke Bibliotheek 'De Verdieping van Nederland' laat 1000 jaar roemrucht verleden zien, van de oprichtingakte van de Verenigde Oost-Indische Compagnie, de onafhankelijkheidsoverdracht van Suriname tot de laatste woorden van Willem van Oranje. Al eeuwenlang wordt hier de documentatie van de rijksoverheid ondergebracht, aangevuld met privé-archieven van nationaal belang. Het meest geraadpleegd zijn de VOC-archieven en het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging, dat onder deze neutrale titel een allesbehalve neutraal onderwerp behandelt. Hierin is namelijk terug te vinden of iemand 'goed' of 'fout' was in de Tweede Wereldoorlog.

Alles bij elkaar een heleboel papier. "Als je alle A4-tjes strak rechtop tegen elkaar aan zou zetten, krijg je een boekwerk van 100 km lang, ongeveer van

hier naar Arnhem", zegt hoofd communicatie en marketing Petra Schoen. "Het is onbegonnen werk dat allemaal te digitaliseren. Wel is via onze website een beeldbank met een half miljoen persfoto's uit de periode 1880-1990 digitaal beschikbaar, evenals een deel van de zogenoemde archiefinventarissen. Daar maken dan ook jaarlijks 400.000 mensen gebruik van, om alvast wat voorwerk voor hun archiefonderzoek te doen. Het gaat dan vaak om stamboomonderzoekers." We zijn kennelijk zeer nieuwsgierig naar onze voorouders en hopen allemaal natuurlijk stiekem af te stammen van het koningshuis!

De eerste rijksarchivaris was Hendrik van Wijn, die in 1802 opdracht kreeg alle officiële stukken van de Bataafse Republiek en van Holland te registreren. Tot 1854 gebeurde dat in een aantal lokalen rond de Ridderzaal. Daarna volgden diverse onderkomens in de stad, die echter steeds opnieuw te klein werden. Eind jaren zeventig werd verhuisd naar het huidige pand aan de Prins Willem-Alexanderhof 20, ontworpen door de bekende Haagse architect Sjoerd Schamhart en als een van de zestien gebouwen opgenomen op de lijst van naoorlogse 'inspirerende bouwkunst'.

6.6 Panorama Mesdag

Panorama Mesdag dankt zijn naam aan het belangrijkste schilderij van het museum. Het is het grootste schilderij van Nederland, waarbij bezoekers 360 graden in het rond het uitzicht ervaren vanaf een duintop zoals dat was in 1881. Het schilderij is ruim 14 meter hoog en heeft een omtrek van 120 meter. Het is het oudste 19e eeuwse panorama in de wereld dat op zijn oorspronkelijke locatie behouden is en een uniek cultuurhistorisch monument. Wie goed kijkt kan in het midden van het platform (tussen de wenteltrappen die naar het panorama leiden) een glazen cilinder ontdek-

ken, die Mesdag gebruikte als hulpmiddel om het perspectief van het panorama te laten kloppen. Naast dit Panorama Mesdag heeft het museum een vaste collectie met andere werken van Mesdag, een wisselende tentoonstelling van kunst die op de één of andere manier is verbonden met Mesdag, zoals panoramische beelden of werk van lokale kunstenaars.

Hendrik Willem Mesdag

De in 1831 in Groningen geboren Mesdag was één van de bekendste kunstenaars van de Haagse school. Dankzij zijn vader die amateurschilder

was, kregen zijn broer Taco en hij tekenonderricht. In 1856 trouwde hij met Sientje van Houten. De erfenis van Sientjes vader maakte het mogelijk voor Hendrik Willem Mesdag om zich geheel aan het schilderen te wijden. In 1868 bracht Mesdag met zijn broer een bezoek aan het Duitse wadeneiland Norderney, waar de zee zo'n indruk op hem maakte, dat hij een jaar later naar Den Haag verhuisde. In 1870 vond de grote doorbraak van Mesdag plaats toen hij goud won bij de Parijse Salon met zijn schilderij 'Les Brisants de la Mer du Nord'. In 1880 kreeg hij van een Belgische firma opdracht tot het vervaardigen van Panorama Mesdag. Nadat het bedrijf failliet ging, nam Mesdag de exploitatie in eigen handen en liet het huidige museum bouwen dat hij in 1903 aan de Nederlandse Staat schonk. In 1910 richtte Mesdag een familievennootschap op, waarvan 33 neven en nichten van hem en zijn overleden vrouw aandelen kregen. Tot op heden, ruim 120 jaar later, heeft de eigen familie er zo voor kunnen zorgen dat het museum in stand gehouden is.

